

Föstudaginn 13. nóvember 1942.

Nr. 47/1942. **Kaupfélag Eyfirðinga** (Sveinbjörn Jónsson)
gegn

Hríseyjarhreppi (Einar B. Guðmundsson).

Samvinnuskattur.

Dómur hæstaréttar.

Héraðsdóminn hefur upp kveðið Sigurður bæjarfógeti Eggerz.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til hæstaréttar með stefnu 13. maí þ. á. Krefst hann þess aðallega, að honum verði aðeins dæmt að greiða kr. 288.02 með 6% árs-vöxtum frá sáttakærudegi, 1. marz 1940, til greiðsludags, en til vara kr. 488.02 með vöxtum eins og áður segir. Svo krefst hann og málskostnaðar úr hendi stefnda fyrir báð-um dómum eftir mati hæstaréttar.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og máls-kostnaðar af áfrýjanda fyrir hæstarétti eftir mati dóms-ins.

1. Rafstöðvar- og frystihús. Fasteignamat húss þessa er kr. 8000.00. Dómkvaddir menn hafa metið rafstöðvarhluta hússins kr. 2000.00, og hefur rafstöðin verið rekin öll árin 1935—1938. Áfrýjandi hefur talið sér óskýlt að greiða skatt af rafstöðinni, með því að í 7. gr. samnings, er aðiljar máls þessa gerðu með sér 30. júní 1933, er svo mælt, að rafmagnsframleiðsla áfrýjanda skuli vera útsvarsfrjáls gegn því, að stefndi fái ókeypis rafmagn til götulýsingar. En þar sem forráðamenn hreppsins, sem að samningi þessum stóðu árið 1933, höfðu ekki vald til að binda hreppinn á þenna hátt um ókominn tíma, þá verður þessi mótbára áfrýjanda ekki tekin til greina.

Í öðru lagi hefur áfrýjandi haldið því fram, að rafstöðin sé rekin til almennigsheilla, og sé honum því ekki skylt að greiða samvinnuskatt af henni. Með því að ekki verður séð, að skilyrði til löggjöfnunar frá ákvæðum 6. gr. A.

III, c-lið laga nr. 106 frá 1936 séu fyrir hendi, þá er ekki heldur unnt að fallast á þessa mótbáru gegn skattgreiðslunni. Ber því að staðfesta ákvæði héraðsdóms um þenna kröfulið, kr. 160.00.

Sá hluti hússins, sem búinn er til frystingar, er talinn 6000 kr. að fasteignamati. Áfrýjandi heldur því fram, að frystihúsið hafi aðeins verið í notkun tvo mánuði árið 1935 og einn mánuð árið 1936. Maður sá, er frystingu annaðist fyrir áfrýjanda, kveðst ekki geta fullyrt um notkunartíma hússins þessi ár, en sjá má á gögnum, sem fyrir liggja, að húsið hefur verið í notkun öðru hverju á þessum árum. Þykir því verða að staðfesta niðurstöðu héraðsdóms um þenna lið, kr. 240.00.

2—3. Fiskhús og Gamla hús. Áfrýjandi kveðst sætta sig við að greiða skatt þann, sem honum er með héraðsdómi dæmt að greiða af þessum fasteignum, og með því að dóminum hefur ekki verið gagnáfrýjað, verða að standa ákvæði héraðsdómsins um þessa liði, samtals kr. 238.02.

4. Kolaskúr Hreins Pálssonar. Áfrýjandi virðist hafa haft hluta af skúr þessum á leigu, og hefur stefndi í kröfugerð sinni talið verðmæti skúrsins 750 kr. Hefur áfrýjandi ekki véfengt þá áætlun. Skúr þenna virðist áfrýjandi hafa notað til kolageymslu árin 1935 og 1936 eftir þörfum sínum, og ber því að staðfesta niðurstöðu héraðsdóms um þenna lið, kr. 30.00.

5. Brauðbúð Baldvins Bergssonar. Þetta húsnæði hefur áfrýjandi einnig haft á leigu. Aðiljar eru sammála um að telja verðmæti þess 500 kr. Ætla verður, eftir því sem fram hefur komið, að áfrýjandi hafi haft afnotarétt húsnæðis þessa árin 1936 og 1937, og verður því krafa stefnda um þenna lið, kr. 20.00, til greina tekin.

Samkvæmt framansögðu ber að staðfesta hinn áfrýjaða dóm að niðurstöðu til, þó svo, að vextir teljast frá 1. marz 1940.

Eftir atvikum þykir rétt, að áfrýjandi greiði stefnda 500 kr. í málskostnað fyrir hæstarétti.

Því dæmist rétt vera:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður, þó svo, að vextir teljist frá 1. marz 1940.

Áfrýjandi, Kaupfélag Eyfirðinga, greiði stefnda, Hríseyjarhreppi, 500 kr. í málskostnað fyrir hæstarétti.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Akureyrar 18. marz 1942.

Mál þetta hefur höfðað Oddur Ágústsson, gjaldkeri Hríseyjarhrepps, fyrir hönd hreppsins með stefnu, dags. 27. marz 1940, fyrir bæjarþingi Akureyrar gegn stjórn Kaupfélags Eyfirðinga, þeim alþingismanni Einari Árnasyni, Eyrarlandi, alþingismanni Bernharði Stefánssyni, ritstjóra Ingimar Eydal, kennara Kristjáni Sigurðssyni, öllum til heimilis á Akureyri, og bónda Þórarni Kr. Eldjárn, Tjörn, til þess að fá þá dæmda fyrir hönd félagsins til að greiða kr. 1218.39 aur. ásamt 5% ársvöxtum frá 1. jan. 1940 til greiðsludags. Enn fremur krefst stefnandinn málskostnaðar, og er hann samkvæmt framlögðum reikningi gerður kr. 272.40, en við hann bætist svo á seinna stigi málskostnaður, kr. 30.00, og þóknun til vitnis, kr. 54.00, eða samtals kr. 356.40, og loks er nú málskostnaðurinn hækkaður upp í kr. 428.10, en 50 kr. af þeirri hækkun er mótmælt.

Kröfurnar eru á réttarskjali 2 og eru fyrir samvinnuskatti á eftirtöldum húseignum í Hrísey:

1. Rafstöð 1936—1938	kr. 720.00
2. Fiskhúsi 1935—1938	— 157.36
3. Gamla húsi 1935—1937	— 120.00
4. Kolaskúr Hreins Pálssonar 1935—1936	— 30.00
5. Brauðhúsi Baldvins Bergssonar 1936—1937	— 20.00

eða samtals kr. 1047.36

ásamt 6% vöxtum, sem reiknaðir eru um mismunandi tíma til 1. jan. 1940, eða samtals kr. 171.03, og er þannig hin umstefnda upphæð kr. 1047.36 plus kr. 171.03, eða samtals kr. 1218.39. Stefnur hefur mótmælt 1. liðnum algerlega fyrir þá sök, að í samningnum á réttarskj. 11 sé svo ákveðið, að starfsemin sé útsvarsfri gegn því, að hreppurinn fái ókeypis rafmagn til götulýsinga ö. fl. Stefnandinn segir aftur, að rétt sé, að rafmagnsstöðin sé útsvarsfri, en hins vegar sé hvergi áskilið, að hún eigi að vera laus við greiðslu samvinnuskatts. Út af þessum 1. lið ris og annar ágreiningur. Stefndi segir, rafmagnsstöðin og frystihúsið sé í sama húsi, en

auðvitað sé aðeins nokkur hluti hússins rafmagnsstöð. Dómkvaddir matsmenn hafa á réttarskjali 20 komið að þeirri niðurstöðu, að sjálf rafmagnsstöðin væri 2000 kr. að fasteignamati, en hver frystihúsklefi 3000 kr. að fasteignamati, eða allt húsið 8000 kr. að fasteignamati, og er sú upphæð rétt, en ekki kr. 9000.00, sem nefnd hefur verið í skjölum málsins. Þá hefur risið mikill ágreiningur um, hve mikil notkun frystihússklefanna hafi verið á árunum 1935—1938.

Hinir dómkvöddu menn hafa eftir upplýsingum, sem þeir hafa fengið, talið, að frystihúsið hafi verið í notkun 1935—1936, en hvort það hafi verið báðir klefarnir eða annar þeirra, geta þeir eigi sagt. Um notkun hússins 1937 og 1938 hafa þeir enga vitneskju. Íshússtjórinn hefur verið leiddur sem vitni. Bar hann fyrst, að húsið hefði verið starfrækt á árunum 1935—1938 aðeins 1 mánaðartíma árið 1935, en er hann átti að staðfesta vitnisburð sinn, bað hann um frest til að íhuga minnisbækur sínar í Hrisey. Því næst breytti hann vitnisburðinum á þá leið, að frystihúsið hefði verið lengur í gangi en hann hefði sagt, en hvort það hafi verið í gangi allt árið 1935, getur hann eigi sagt. Árið 1936 segir hann, að frystihúsið hafi einnig verið í gangi, en hve lengi, getur hann eigi sagt. Hann getur ekkert sagt um notkun hússins 1937—1938. Stefndi hefur við athugun á bókum sínum viðurkennt, að húsið hefur verið dálitið notað 1935 og 1936. Aftur á móti sýnir hann notarialvottorð, réttarskjal 31, um, að í bókum kaupfélagsins, ótölusettum og ólöggitum um eignir 1937 og kaupfélög og eigin reikninga 1938, sé ekki neitt tilfært um rekstur félagsins á þessum árum. Stefnandinn hefur krafist, að það yrði látið koma undir eiði annað hvort kaupfélagsstjórans í Hrisey eða framkvæmdarstjóra kaupfélagsins, hver notkun hússins hafi verið.

Um skatt af fiskhúsinu er enginn ágreiningur annar en að stefnandinn segir, að það hafi verið notað í 4 ár, en stefndur 3 ár, enda segi innrétting fiskkompunnar til um það. Stefnandinn heldur aftur fram, að húsið hafi allt verið notað, áður en fiskkompan var innréttuð.

Að því er gamla húsið snertir, er ágreiningur aðeins um, hvort reikna eigi skattinn samkvæmt kröfu stefnanda af $\frac{2}{3}$ af fasteignaverði hússins eða af $\frac{1}{3}$. Matsmennirnir lita svo á, að $\frac{3}{4}$ af húsinu hafi verið notaðir.

Að því er kolaskúrinn snertir, hefur stefnandinn fært kröfu sína niður í kr. 30.00. Stefndi vill greiða kr. 15.00. Ágreiningurinn er um, hvað lengi húsið hafi verið notað. Stefndur viðurkennir, að það hafi verið notað í 2 mánuði.

Að því er brauðhús Baldvins snertir, segir stefnandinn, að 2 herbergi í húsinu hafi verið notuð í 2 mánuði og allt húsið hafi verið notað 1 vetur til geymslu.

Stefndi segir, að tvö herbergi hafi verið notuð í kjallara hússins 1936 og 3 mánuði 1937.

Fyrsta ágreiningsatriðið í málinu er um það, hvort stefndi sé yfirleitt skyldur til að greiða skatt af rafmagnsstöðinni. En þar sem í 7. gr. samningsins segir, að starfsemin sé útsvarsfri, þá litur rétturinn svo á, að skattfrelsið geti eigi náð lengra en orðin ákveði.

Þá er að öðru leyti aðalágreiningurinn um, hvernig beri að skýra ákvæði samvinnulaganna um skattinn. Ákvæðin eru engan vegin skýr, enda skattgrundvöllurinn í sjálfu sér ekki eðlilegur. Það virðist þó mjög óeðlilegt, að skatturinn sé rigskorðaður við þau hús, sem samvinnufélögin byggja eða leigja. Með því gæti farið svo, að litið samvinnufélag í stóru húsi greiddi meiri skatt en stórt samvinnufélag í litlu húsi. Það virðist því eðlilegast að binda skattinn eingöngu við þau hús, sem notuð eru í þarfir félagsins, og sé skatturinn greiddur af þeim húsum, sem telja verður, að séu nauðsynlegir liðir í rekstri félagsins á hverju ári, enda sýni notkun þeirra það. Hins vegar myndi það torvela innheimtu skattsins óeðlilega, ef reikna ætti í daga eða tímatali notkunina. Samkvæmt þessu ber því stefnda að greiða skatt af rafmagnsstöðinni 2% af 2000 kr. í 4 ár, eða kr. 160.00, en af frystihúsinu ber stefnda að greiða 2% af 6000 kr. í 2 ár, eða kr. 240.00. Þar sem telja verður, að frystihúsið hafi verið nauðsynlegur liður í rekstri félagsins árin 1935—1936, en aftur á móti á stefndi ekki að greiða skatt af frystihúsinu 1937—1938, þar sem taka verður gilda skýrslu stefnds um, að frystihúsið hafi ekki verið notað þessi ár, enda hefur sú skýrsla stuðning í bókum félagsins. Hins vegar þykir eigi rétt að láta þetta skattspursmál vera komið undir eiði stefnds. Að því er fiskhúsið snertir, þykir rétt að reikna skatt af því fyrir 3 ár, eða miðað við þann tíma, sem fiskkompan var byggð, og verður hann því kr. 118.02. Að því er gamla húsið snertir, þá hafa matsmennirnir talið, að notað hafi verið af því $\frac{3}{4}$, en krafan í stefnunni er fyrir $\frac{1}{2}$, og verður ekki farið hærra, og þykir þá mega taka kröfu stefnanda, kr. 120.00, til greina. Að því er kolaskúrinn snertir, ber að taka kröfu stefnandans til greina, kr. 30.00, enda virðist hann hafa verið nauðsynlegur liður í rekstri félagsins í 2 ár.

Af sömu ástæðu ber að taka kröfuna til greina um kr. 20.00, skatt af brauðhúsinu.

Að því er kröfuna um 6% vexti til 1. jan. 1940 af framangreindum upphæðum snertir, þá þykir eftir atvikum ekki ástæða til að heimta þá, enda leit stefndur svo á, að hann ætti ekki að greiða mikinn hluta af skattinum, en innheimtan hins vegar mjög litið vakandi.

Þá hefur umboðsmaður stefnda gert kröfu til, að stefnandinn

yrði sektaður fyrir þessi ummæli: „Svona eru félagsmenn K. E. A. hreldir, að þeir þora ekki í sumum tilfellum að segja sannleikann.“ Þar sem ummæli þessi eru svo almenns eðlis, enda dregið úr þeim með hinum tilvitnuðu orðum: „í sumum tilfellum“, þá þykir eftir atvikum ekki ástæða til að sekta stefnanda fyrir þau.

Samkvæmt þessum úrslitum ber stefnda að greiða stefnanda kr. 160.00 plus kr. 240.00 plus kr. 118.02 plus kr. 120.00 plus kr. 30.00 plus kr. 20.00, eða samtals kr. 688.02, ásamt 6% ársvöxtum frá 1. jan. 1940.

Í málskostnað greiði stefndur stefnandanum kr. 267.80.

Því dæmist rétt vera:

Stefndur í þessu máli, stjórn Kaupfélags Eyfirðinga, þeir alþm. Einar Árnason, alþm. Bernharð Stefánsson, ritstjóri Ingimar Eydal, kennari Kristján Sigurðsson, allir til heimilis á Akureyri, og Þórarinn Kr. Eldjárn bóndi, Tjörn, greiði f. h. Kaupfélags Eyfirðinga stefnandanum, Oddi Ágústssyni í Hrísey fyrir hönd Hríseyjarhrepps, kr. 688.02 ásamt 6% ársvöxtum frá 1. jan. 1940 til greiðsludags.

Í málskostnað greiði stefnda kaupfélagsstjórn stefnandanum kr. 267.80.

Dóminum ber að fullnægja innan 15 daga frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Mánudaginn 16. nóvember 1942.

Nr. 80/1942. **Gunnar Sigurðsson** (Sjálfur)

gegn

Engilbert Hafberg og gagnsök

(Magnús Thorlacius).

Heimt söluverðs sauðfjár.

Dómur hæstaréttar.

Héraðsdóminn hefur upp kveðið Björn lögmaður Þórðarson.

Aðaláfrýjandi, sem skotið hefur máli þessu til hæstaréttar með stefnu 4. ág. þ. á., krefst þess aðallega, að hann verði algerlega sýknaður af kröfum gagnáfrýjanda og að lögaldsgerð 22. og 23. sept. s. á. verði úr gildi felld, en